

ממבצעיו של יוסף יריב במוסד – חיסול "התליין מריגה"

ב-1965 פיקד יוסקה יריב על מבצע החיסול של הרברטס צוקורס, פושע מלחמה נאצי לטבי, שכונה "התליין מריגה".

בשנת 1941, בעת שלטביה הייתה תחת הכיבוש הנאצי, צוקורס הצטרף ליחידת "קומנדו ארייס" הידועה לשמצה, שהייתה אחראית למספר רב של פשעי מלחמה בלטביה בזמן השואה. על פי עדויות מהתקופה, צוקורס מילא תפקיד ראשי בזוועות שבוצעו בגטו ריגה ובטבח יער רומבולה. הוא גם השתתף בשריפת בתי הכנסת בריגה, שבאחד המקרים נעל עשרות יהודים בתוך בית הכנסת ברחוב סטאבו, לפני שהעלה אותו באש על יושביו. לאחר שדבר חיסולו התפרסם בעולם, העריך המגזין 'טיים' שצוקורס היה אחראי ישירות לרצח של יותר מ-13,000 איש, ופיקח על רציחתם של כ-30,000 איש. רוב רובם של קורבנותיו היו יהודים.

לקראת סיום המלחמה, צוקורס ברח לגרמניה ביחד עם נסיגת הכוחות הגרמנים, ומשם הצליח להימלט לברזיל. שמו עלה מספר פעמים בזמן משפטי נירנברג, שם הוזכר כפושע נאצי אכזרי, אך מכיוון שלא ניתן היה לאתר את האיש לא הושם באופן רשמי. בברזיל פתח עסק של השכרת סירות וטיסות ספור ותענוגות לתיירים. עסקיו לא זכו להצלחה רבה ואורח חייו הכלכלי היה צנוע.

בשנות ה-50 גיבש "המוסד" רשימת מבוקשים פושעי מלחמה נאצים, כדי למצות עמם את הדין על פשעיהם בתקופת השואה. אחד מהם היה צוקורס. בשנת 1965 אישר ראש "המוסד", מאיר עמית, למפקד יחידת קיסריה, יוסף יריב לאתר את צוקורס ולחסלו.

צוקורס אותר בסאו פאולו, ברזיל, וסוכן המוסד יעקב (מיו) מידד נשלח לשם כדי להכשיר את הקרקע לחיסולו. מידד, במסווה של איש עסקים אוסטרי בשם "אנטון קינצלה" אשר מעוניין להשקיע במיזמי תיירות בדרום אמריקה, התיידד עם צוקורס ורכש את אמונו. לאחר מאמצים שנמשכו חודשים ארוכים, הצליח מידד לפתות את צוקורס להגיע לוויולה במונטווידאו, בירת אורוגוואי.

חברי החוליה, שהתחבאו בוויולה, התנפלו על "התליין מריגה" ברגע שנכנס. סוכני המוסד היו לבושים בבגדים תחתונים בלבד, כדי למנוע מצוקורס לנסות לאחוז בבגדיהם במהלך ההתנקשות. צוקורס, שניחן בכוח פיזי יוצא דופן, נלחם על חייו במשך דקות ארוכות, הכה את סוכני המוסד, שרט, נשך וסירב להיכנע. הוא אף הצליח לקטוע בשיניו חלק מאצבעו של יוסקה יריב. הוא נפח את נשמתו רק לאחר שנורה פעמיים והוכה מספר פעמים בראשו בפטיש ברזל ע"י חבר החוליה זאבלה (זאב עמית, שנפל במלחמת יום הכיפורים; עליו ועל חברו יוס'לה רגב כתבה נעמי שמר את "אנחנו מאותו הכפר"). גופתו של צוקורס הוכנסה לארגז שהוכן מראש, ועליו נתלה דף שפירט את פשעיו נגד האנושות. על החתום: "אלה שלא ישכחו לעולם".

חוליית החיסול עזבה לפריז. מפריז התקשרו למערכת עיתון באורוגוואי ודווחו על קיומה של הגופה ומיקומה המדויק, אך עורך העיתון שקיבל את הידיעה לא התייחס אליה כמהימנה. לאחר מספר ימים נוספים, התקשרו שוב לעיתון. הפעם החליט העורך לבדוק את הידיעה ובכך הביאו לחשיפת הגופה המרקיבה ולפרסום החיסול ותוכן המכתב.